

Ydinsisällöt Laihian yhtenäiskoulussa

Päivitetty 4.11.2022

Painoalueittain opiskelu ja ydinsisällöt eriyttämisen tukena	2
ÄIDINKIELI	3
MATEMATIIKKA	10
FYSIIKKA JA KEMIA	17
TIETOTEKNIikka	19
ENGLANTI	20
RUOTSI	23
YMPÄRISTÖOPPI	25
BIOLOGIA	27
MAANTIETO	29
USKONTO	31
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	33
HISTORIA	36
YHTEISKUNTAOPPI	41
MUSIIKKI	45
KOTITALOUS	46
LIIKUNTA	48
TERVEYSTIETO	50
OPPILAANOHJAUS	51
KÄSITYÖ	52
KUVATAIDE	53

Painoalueittain opiskelu ja ydinsisällöt eriyttämisen tukena

- Erityiset painoalueet ovat vahva eriyttämisen keino, jota **käytetään tehostetussa tai erityisessä tuessa.**
- **Painoalueet tarkoittavat oppiaineen etenemisen kannalta välttämättömiä sisältöjä**
  - Muodostetaan oppiaineen vuosiluokan **ydinsisällöistä**
  - Ydinsisällöt johdetaan valtakunnallisen ja paikallisen OPSin tavoitteista.
- **Painoalueittain opiskelua pitää käyttää ennen kuin oppiaine voidaan yksilöllistää (ja siirtää oppilas erityiseen tukeen).** Jos painoalueista huolimatta oppilas ei pysty saavuttamaan arvosanaa 5, voidaan oppiaine yksilöllistää. (Erityiseen tukeen voidaan edelleen siirtää perustellusti ilman painoalueitakin, esim. psykologin tutkimusten tai lääkärin diagnoosin perusteella)
- Erityiset painoalueet muodostetaan henkilökohtaisesti oppilaan tavoitteiden mukaan. Eri oppilailla siis saattavat korostua vuosiluokan eri ydinsisällöt.
- Ennen painoalueita oppilaalle tulisi tarjota kattavasti yleisen tuen keinoja
- Yleensä oppilaalla voi olla oppimisen vaikeuksia, motivaatio-ongelmia, paljon poissaoloja tai kuormittava elämäntilanne, jonka vuoksi hän tarvitsee vahvaa eriyttämistä
- Painoalueet voivat keventää koulun käynnin taakkaa ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksia
- **Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan sisällöt, toteutus, tuki ja arviointi**
- Huoltajan ja oppilaan on tiedettävä mistä on kysymys ja miten painoalueittain opiskelu vaikuttaa arviointiin ja oppiaineen numeroon
- Olennaista jatkuva seuranta ja tavoitteiden muokkaaminen oppilaan tilanteen mukaan
  - Eteneminen tehdään näkyväksi. Oppilas ja huoltaja tietävät missä mennään
- **Tavoitteita nostetaan tarvittaessa.** Painoalueittain opiskelu ei saa määrätä oppilaan numeroa ennakolta vaikkapa yhden lukukauden ajaksi. Oppilaalla tulisi olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan niin pitkälle kuin mahdollista.
- Käytännössä opettajan pitää pohtia, millä tavoin oppilas oppii ydinsisällöt ja miten hän näyttää osaamisensa. Miten käytännössä toimitaan?
- Sisältöjen osalta opettajan pitää ottaa huomioon:
  - **laajuus** (asioiden määrä),
  - **syvyys** (esim. tehtävien vaikeustaso tai yksityiskohtaisuus), sekä
  - **etenemisen nopeus**
- Miten opetetaan? Millaisia materiaaleja, suorituksia ja tehtäviä käytetään? Miten arvioidaan? Miten asiat suhteutuvat käytettävään kirjaan? Mitä oppilas opiskelee, tai miten hän toimii tunnilla tai kotona?
- Arvioinnissa pitää tarkastella suoritusten ja osaamisen kokonaisuutta

[OPH: Opiskelun erityiset painoalueet eriyttämisen menetelmänä](#)

ÄIDINKIELI

Äidinkieli 1.-2.lk

Äidinkieli ja kirjallisuus

Ydinsisällöt ja tavoitteet vuosiluokilla 1-2

1.luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen:

- oppilas harjoittelee kuuntelemaan muita ja kertomaan oman mielipiteensä
- oppilas harjoittelee parin kanssa toimimista
- oppilas harjoittelee toimimaan aikuisen antaman ohjeen mukaan

S2 Tekstien tulkitseminen:

- oppilas osaa nimetä kirjaimet (suur- ja pienaakkoset)
- oppilas osaa kirjainten äänteet
- oppilas ymmärtää käsitteet kirjain, äänne, tavu, sana
- osaa yhdistää liukuen äänteet tavuiksi
- osaa lukea tavuja sanoiksi
- osaa lukea lyhyitä sanoja
- ymmärtää lyhyitä sanoja
- oppilas osaa tarkan tavurajan

S3 Tekstien tuottaminen:

- oppilas osaa kirjainmuodot (suur- ja pienaakkoset)
- oppilas osaa tarkan tavuttamisen
- oppilas osaa kirjoittaa äänteet kirjaimiksi
- oppilas osaa kirjoittaa tavuja
- oppilas osaa kirjoittaa lyhyitä sanoja

S4 Kielen kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen:

- laajennetaan sana- ja käsitevarastoa
- oppilas harjoittelee tulkitsemaan kuvia
- oppilas kuuntelee erilaisia tekstejä

2.luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen:

- oppilas osaa ohjatusti kuunnella muita ja kertoo oman mielipiteensä
- oppilas osaa ohjatusti toimia parin kanssa ja pienen ryhmän jäsenenä
- oppilas pyrkii toimimaan aikuisen antaman ohjeen mukaan

S2 Tekstien tulkitseminen:

- oppilas kehittää lukusujuvuuttaan
- oppilas osaa lukea virkkeitä
- oppilas osaa lukea lyhyitä tarinoita
- oppilas ymmärtää lukemansa virketasolla
- oppilas kartuttaa sanavarastoaan
- oppilas harjoittelee etsimään tietoa tekstistä

S3 Tekstien tuottaminen:

- oppilas osaa tarkan tavuttamisen sanoissa
- oppilas osaa kirjoittaa tavu kerrallaan sanoja
- oppilas harjoittelee käyttämään isoa alkukirjainta sekä oikeaa päättömerkkiä
- oppilas harjoittelee sanavälejä
- oppilas harjoittelee tarkistamaan kirjoittamansa
- oppilas tutustuu näppäintaitoihin

S4 Kielen kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen:

- oppilas lukee omalle tasolleen sopivaa kirjallisuutta
- oppilas tutustuu kirjaston käyttöön

Äidinkieli 3.-4.lk

3.luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen:

- oman mielipiteen kertomisen harjoittelu tutussa ympäristössä
- kuuntelun ja kysymisen harjoittelu tutussa ympäristössä
- tutustuminen erilaisiin ilmaisukeinoihin
- kohteliaat tavat

S2 Tekstien tulkitseminen:

- mekaaninen lukutaito ja helppojen tekstien pääkohtien ymmärtäminen
- oman lukutaidon arvioiminen ohjatusti
- virkkeen tunnistaminen
- verbien, substantiivien ja adjektiivien perusmuotojen tunnistaminen
- helppolukuisten kirjojen lukeminen
- faktan ja fiktion erottaminen

S3 Tekstien tuottaminen

- luettavan ja ymmärrettävän kirjoituksen tuottaminen
- osaa käyttää lausetasolla ohjatusti oikeinkirjoituksen perusasioita, kuten iso alkukirjain, sanavälit ja lopetusmerkit
- näppäintaitojen sujuvoittaminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- tutustuminen median rooliin arjessa
- hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tarjolla olevaa media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa

4.luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- omien ajatusten ja mielipiteiden kertomisen harjoittelu tutussa ympäristössä
- erilaisiin ilmaisukeinoihin tutustuminen
- toiset huomioiva kuuntelu
- kohteliaat tavat

S2 Tekstien tulkitseminen:

- mekaaninen lukutaito ja luetun tekstin pääkohtien ymmärtäminen
- oman lukutaidon arvioiminen ohjatusti
- virkkeen tunnistaminen
- verbien, substantiivien ja adjektiivien tunnistaminen
- numeraaleihin, pronomineihin sekä taipumattomiin sanoihin tutustuminen
- faktan ja fiktion erottaminen
- tiedonhaun harjoittelu

S3 Tekstien tuottaminen:

- osaa käyttää lausetasolla ohjatusti oikeinkirjoituksen perusasioita, kuten iso alkukirjain, sanavälit ja lopetusmerkit
- harjoittelee verbin persoonamuotojen taivuttamista
- tuottaa pienen tarinan kirjoittaen ja suullisesti

- harjoittelee lähteiden käyttöä
- näppäintaitojen sujuvoittaminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- lukee helppolukuisia kirjoja ja keskustelee ohjatusti niiden sisällöstä
- huomaa eroja eri kielten ja kulttuurien välillä
- tutustuu median rooliin arjessa
- hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tarjolla olevaa media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa

Äidinkieli 5.-6.lk

5.luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Oppilas osallistuu oman luokan sekä koulu yhteisön vuorovaikutustilanteisiin hänelle sopivalla tavalla.

S2 Tekstien tulkitseminen:

- Oppilas harjaannuttaa omaa mekaanista lukutaitoaan ja ymmärtää luetun tekstin pääkohdat.
- Oppilas tunnistaa virkkeen, ja harjoittelee sivulauseen käyttöä.
- Oppilas harjoittelee sanaluokkia ja sisäistää osan niistä.
- Oppilas tutustuu eri tekstilajien piirteisiin, esim. faktan ja fiktion erottaminen, uutinen, mielipide, ohjeet, kertomukset.
- Oppilas tunnistaa ohjatusti persoona- ja aikamuodot tekstistä.
- Oppilas tunnistaa ohjatusti sijamuodot.
- Oppilas hakee tietoa muutamasta eri lähteestä, esim. kirjallinen lähde ja nettilähde.

S3 Tekstien tuottaminen:

- Oppilas osaa käyttää lausetasolla ohjatusti oikeinkirjoituksen perusasioita, kuten iso alkukirjain, sanavälit ja lopetusmerkit.
- Oppilas taivuttaa verbin persoona- ja aikamuotoja virkkeissä tuetusti.
- Oppilas kirjoittaa joitakin eri tekstilajeja, esim. uutinen, mielipide.
- Oppilas pyrkii näppäintaitojen sujuvoittamiseen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Oppilas tutustuu puhutun ja kirjoitetun suomen kielen piirteisiin.

- Oppilas tutustuu ikätasolleen suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin.
- Oppilas lukee omalle tasolleen sopivia kirjoja ja esittelee sovitusti niiden sisältöä.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tarjolla olevaa media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa.

6.luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Oppilas osallistuu oman luokan sekä koulu yhteisön vuorovaikutustilanteisiin hänelle sopivalla tavalla.
- Oppilas valmistee lyhyen esitelmän hänelle sopivalla tavalla.

S2 Tekstien tulkitseminen:

- Oppilas harjaannuttaa omaa mekaanista lukutaitoaan ja ymmärtää luetun tekstin pääkohdat.
- Oppilas tunnistaa keskeisimmät sanaluokat.
- Oppilas tutustuu eri tekstilajien piirteisiin, esim. faktan ja fiktion erottaminen, uutinen, mielipide, ohjeet, kertomukset.
- Oppilas tunnistaa ohjatusti persoona- ja aikamuodot tekstistä.³³
- Oppilas tunnistaa ohjatusti sijamuodot.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan lauseenjäsenet.
- Oppilas hakee tietoa muutamasta eri lähteestä, esim. kirjallinen lähde ja nettilähde.
- Oppilas arvioi tietolähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen:

- Oppilas osaa käyttää lausetasolla ohjatusti oikeinkirjoituksen perusasioita, kuten iso alkukirjain, sanavälit ja lopetusmerkit sekä vuoropuhelun merkitseminen.
- Oppilas osaa kirjoittaa pää- ja sivulauseita tuetusti.
- Oppilas taivuttaa verbin persoona- ja aikamuotoja virkkeissä tuetusti.
- Oppilas kirjoittaa joitakin eri tekstilajeja, esim. uutinen, mielipide ja osaa käyttää niissä kappalejakoja tuetusti.
- Oppilas pyrkii näppäintaitojen sujuvoittamiseen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Oppilas kertoo ohjatusti kokemuksiaan itseään kiinnostavasta kulttuuritarjonnasta, esim. elokuvasta, kirjasta.
- Oppilas lukee omalle tasolleen sopivia kirjoja ja esittelee sovitusti niiden sisältöä.
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tarjolla olevaa media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa.

7. luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Oppilas harjoittelee puhumisen ja kuuntelemisen taitoja yksin ja ryhmässä.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Oppilas tutustuu erityyppisiin helppoihin teksteihin ja osaa tunnistaa sekä nimetä tekstilajeja.
- Oppilas harjoittelee ohjatusti tiedonhakua.
- Oppilasta ohjataan tunnistamaan, mikä tieto on luotettavaa.
- Oppilas lukee fiktiivistä tekstiä ja osaa kertoa siitä joitakin kirjallisuuden peruskäsitteitä käyttäen.

S3 Tekstien tuottaminen

- Oppilas osaa tuottaa eri tyyppisiä tekstejä.
- Oppilas osaa antaa ja saada palautetta.
- Oppilas osaa kirjoittaa ymmärrettävästi sekä käsin että koneella.
- Oppilas pyrkii noudattamaan oikeinkirjoituksen sääntöjä.
- Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja mallin mukaan.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Oppilas tuntee kirjallisuuden peruskäsitteet.
- Oppilas tunnistaa sanaluokat ja sijamuodot valikoiden.
- Oppilas tuntee joitakin kulttuurin muotoja ja osaa ohjatusti kertoa kulttuurikokemuksestaan.
- Oppilas tunnistaa kirjallisuuden pääajit ja on tutustunut eri kirjallisuuden lajeihin.

8. luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Oppilas harjoittelee mielipiteen esittämistä ja perustelemista.
- Oppilas valmistee ja esittää suullisen esityksen ohjatusti.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Oppilas harjoittelee tunnistamaan miten teksteillä vaikutetaan.
- Oppilas lukee fiktiivistä tekstiä.

S3 Tekstien tuottaminen

- Oppilas harjoittelee tuottamaan erilaisia tekstejä, esim. vaikuttavia tekstejä.
- Oppilas harjoittelee kirjoittamaan mielipiteensä perustellusti.
- Oppilas harjoittelee laajempien muistiinpanojen tekoa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ohjatusti kielen eri rakenteita, kuten lauseenjäseniä ja moduksia.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään kirjallisuuden genret.

9. luokka

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Oppilas osaa esittää oman mielipiteensä perustellusti.
- Oppilas osaa valmistella ja esittää puheenvuoron.
- Oppilas osaa toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilas osaa ohjatusti kuvailla omia vuorovaikutustaitojaan.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Oppilas osaa lukea ja tunnistaa erilaisia tekstilajeja. Oppilas osaa hakea tietoa ohjatusti.
- Oppilas löytää itselleen sopivaa lukemista ohjatusti. Oppilas osaa kertoa lukemastaan kirjasta käyttämällä kirjallisuuden peruskäsitteitä.

S3 Tekstien tuottaminen

- Oppilas osaa ohjatusti kirjoittaa erityyppisiä tekstejä, esim. pohtivan tekstin.
- Oppilas osaa käyttää lähteitä ohjatusti.
- Oppilas osaa pääsääntöisesti noudattaa oikeinkirjoituksen sääntöjä.
- Oppilas osaa ohjatusti kirjoittaa jäsennelyyn tekstin.
- Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Oppilas tuntee joitakin kulttuurimuotoja ja osaa ohjatusti kertoa omista kulttuurikokemuksistaan.
  - Oppilas osaa nimetä eri kirjallisuuden lajit ja on tutustunut suomalaiseen kirjallisuuteen.
  - Oppilas osaa nimetä joitakin suomen kirjallisuuden tyyliuuntia.
  - Oppilas osaa nimetä joitakin suomen kielen piirteitä.
-

MATEMATIIKKA

Matematiikka 1.lk

S1 Ajattelun taidot

- pystyy ohjatusti vertailemaan (enemmän, vähemmän, yhtä monta), luokittelemaan, asettamaan asioita järjestykseen
- osaa ohjatusti laskea rahan arvon sekä erilaisia rahasummia
- harjoitellaan ohjelmoinnin alkeita

S2 Luvut ja laskutoimitukset

- lukujen 0-20 lukeminen ja kirjoittaminen
- lukujono 0-20 eteen- ja taaksepäin
- lukujono 0-20 parillisten lukujen harjoittelua
- lukualueen 1-10 hajotelmat ja kymppiparien harjoittelua
- osaa laskea yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-20 käyttäen apuna välineitä
- oppilas osaa kertoa, miten hän sai laskun vastauksen (laskustrategioiden alkeet)
- tutustuu yhteenlaskun vaihdannaisuuteen välineillä
- harjoitellaan tuplat yhteenlaskuissa 0-10
- harjoitellaan kymmenylitystä

S3 Geometria ja mittaaminen

- osaa ohjatusti matemaattisia käsitteitä (oikea, vasen, ylhäällä, alhaalla, edessä, takana, keskellä, välissä jne.)
- tunnistaa keskeisiä geometrisiä muotoja, kuten ympyrä, kolmio, nelikulmio
- tunnistamisen lisäksi piirretään ja rakennetaan
- harjoitellaan mittaamista erilaisin välinein
- tunnistaa kellonajoista tasatunnit
- aika: viikonpäivät, vuodenaajat
- tavalliset aikaan liittyvät käsitteet: eilen, tänään, huomenna jne.

S4 Tietojen käsittely ja tilastot

- tutustuu yksinkertaisiin taulukkoihin ja pylväsdiagrammeihin

Matematiikka 2.lk

S1 Ajattelun taidot

- pystyy ohjatusti vertailemaan, luokittelemaan, asettamaan asioita järjestykseen
- tunnistaa ohjatusti yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- osaa ohjatusti laskea rahan arvon sekä soveltaa erilaisia rahasummia erilaisissa tilanteissa
- harjoitellaan ohjelmoinnin alkeita

S2 Luvut ja laskutoimitukset

- lukujen 0-100 lukeminen ja kirjoittaminen
- lukujono 0-100 eteen- ja taaksepäin
- harjoittelee lukujonotaitoja (esim. luettelee lukuja 2:n, 5:n ja 10:n välein)

- lukualueen 1-10 hajotelmat ja kymppiparit
- osaa laskea yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-100 käyttäen apuna välineitä
- oppilas osaa kertoa, miten hän sai laskun vastauksen (laskustrategiat)
- harjoittelee kymmenjärjestelmän periaatetta: ykköset, kymmenet, sadat konkreettisten välineiden avulla
- tutustuu yhteenlaskun vaihdannaisuuteen
- harjoitellaan tuplat yhteenlaskuissa 0-10 sekä niiden soveltamista (melkein tuplat)
- harjoitellaan kymmenylitystä
- ymmärtää kertolaskun käsitteen: toistettu yhteenlasku ($2+2+2$ jne.), tutustuu kertolaskun vaihdannaisuuteen
- opettelee kertotauluja 1-5 ja 10 välineitä apuna käyttäen
- tutustuu jakolaskun käsitteeseen konkreettisesti: sisältö ja ositus
- tutustuu murtolukuihin konkreettisesti

S3 Geometria ja mittaaminen

- osaa ohjatusti matemaattisia käsitteitä (oikea, vasen, ylhäällä, alhaalla, edessä, takana, keskellä, välissä jne.)
- tunnistaa keskeisiä geometrisia muotoja, kuten ympyrä, kolmio, nelikulmio
- tunnistamisen lisäksi piirretään ja rakennetaan
- harjoitellaan mittaamista erilaisin välinein
- harjoitellaan mittaamisen periaatteet: pituus (metri ja senttimetri), massa (kilogramma), tilavuus (litra ja desilitra), aika (tunti = 60 min.)
- tunnistaa kellonajoista tasatunnit ja puolet, tutustuu yli ja vaille aikoihin
- aika: viikonpäivät, vuodenajat, kuukaudet
- tavalliset aikaan liittyvät käsitteet: eilen, tänään, huomenna jne.

S4 Tietojen käsittely ja tilastot

- osaa ohjatusti käyttää yksinkertaisia taulukkoja ja pylväsdiagrammeja

Matematiikka 3.lk

S1 Ajattelun taidot

- Havaitsee yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- Osaa ohjatusti vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen

S2-S3 Luvut ja laskutoimitukset

- Hallitsee lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden lukualueella 0-1000
- Harjoittelee lukujonotaitoja ja osaa asettaa luvut nolasta tuhanteen järjestykseen

- Osaa lukuyksiköiden paikat
- Tuntee kymmenjärjestelmän rakentumisen lukualueella 0-1000
- Tutustuu murtoluvun käsitteeseen konkreettisesti
- Harjoittelee yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-1000 (allekkain)
- Harjoittelee yhteen- ja vähennyslaskun ja kerto- ja jakolaskun välisiä yhteyksiä sekä laskujärjestystä
- Harjoittelee kertotaulun 1-10 välineitä apuna käyttäen

S4 Geometria ja mittaaminen

- Harjoittelee kuvioiden ja kappaleiden luokittelua
- Tutustuu pituuden, massan, tilavuuden ja ajan perusyksiköihin ja niiden mittaamiseen
- Tutustuu käsitteisiin piste, jana, suora ja kulma sekä piiri
- Hallitsee kellonajoista puolet sekä tasatunnit sekä analogisesta että digitaalisesta kellosta.
- Harjoittelee kellonajoista yli ja vaille aikoja.

S5 Tietojen käsittely ja tilastot

- Harjoittelee keräämään tietoa järjestelmällisesti
- Tutustuu pylväs- ja ympyrädiagrammiin

Matematiikka 4.Ik

S1 Ajattelun taidot

- Syventää vertailu- ja luokittelutaitoja
- Löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia

S2 - S3 Luvut ja laskutoimitukset

- Laajentaa ymmärrystä kymmenjärjestelmästä
- Harjoittelee lukujonotaitoja ja osaa asettaa luvut järjestykseen lukualueella 0-10 000
- Tutustuu negatiivisiin lukuihin
- Varmistetaan murtoluvun käsitteen ymmärtämistä välineillä
- Hallitsee kymmenjärjestelmän rakentumisen lukualueella 0-10 000
- Hallitsee yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-10 000 (allekkain)
- Vahvistaa yhteen- ja vähennyslaskun ja kerto- ja jakolaskun välisten yhteyksien sekä laskujärjestyksen ymmärtämistä
- Osaa kertotaulun 1-10 välineitä apuna käyttäen

S4 Geometria ja mittaaminen

- Osaa luokitella kuvioita ja kappaleita sekä piirtää kolmioita, nelikulmiota ja ympyrän
- Tutustuu yksiköiden muunnoksiin
- Tutustuu koordinaatistoon
- Osaa kellonajoista puolet ja tasatunnit sekä yli ja vaille aikoja sekä analogisesta että digitaalisesta kellosta

S5 Tietojen käsittely ja tilastot

- Kehittää taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti.
- Tallentaa ja esittää tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.

Matematiikka 5.-6.lk

5.luokka

S1 Ajattelun taidot

- Löytää yhtäläisyyksiä-, eroja, säännönmukaisuuksia
- Osaa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen
- Osaa etsiä ratkaisuja eri tavoin, esimerkiksi kokeilemalla tai konkreettisesti välineillä
- Harjoittelee syy- ja seuraussuhteiden tunnistamista
- Harjoittelee tulosten arviointia
- Havaitsee matematiikkaa arkielämän ilmiöissä
- Tutustuu ohjelmointiin

S2 Luvut ja laskutoimitukset

- Hallitsee kymmenjärjestelmän rakentumisen ja tutustuu desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää
- Syventää lukujonotaitoja
- 10:llä ja 100:lla kertominen ja jakaminen kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi
- Peruslaskutoimitusten harjoittelu
- Desimaaliluvun käsite
- Murtoluvun käsite
- Harjoittelee desimaalilukujen ja samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua
- Tutustuu negatiivisiin kokonaislukuihin
- Harjoittelee yhteen-, vähennys- ja kertolaskujen algoritmia sekä lukuyksiköittäin jakamista
- Tutustuu vaihdannaisuuteen ja liitännäisyyteen
- Osaa ohjatusti pyöristää lukuja
- Osaa esittää välineillä sisältö- ja ositusjakotilanteen

S3 Algebra

- Tutkii lukujonon säännönmukaisuutta ja jatkaa lukujonoa säännön mukaan
- Tutustuu yhtälöön ja tuntemattoman käsitteeseen
- Tutustuu yhtälöiden ratkaisemiseen kokeilemalla tai päättelemällä

S4 Geometria ja mittaaminen

- Harjoittelee kuvioden ja kappaleiden, tutkimista, luokittelua, rakentamista ja piirtämistä (erityisesti kolmio, nelikulmio ja ympyrä)
- Harjoittelee kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelua
- Harjoittelee mittayksikköjärjestelmää
- Harjoittelee ohjatusti mittaamista ja mittaustulosten arviointia
- Harjoittelee yksinkertaisen kuvion piiriin ja pinta-alan laskemista

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

- Harjoittelee taulukoiden ja diagrammien lukemista
- Tutustuu tilastollisiin tunnuslukuihin (suurin ja pienin arvo)
- Ohjelmointikokeiluja

6.luokka

S1 Ajattelun taidot

- Löytää yhtäläisyyksiä-, eroja, säännönmukaisuuksia
- Osaa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen
- Osaa etsiä ratkaisuja eri tavoin, esimerkiksi kokeilemalla tai konkreettisesti välineillä
- Harjoittelee syy- ja seuraussuhteiden tunnistamista
- Harjoittelee tulosten arviointia
- Havaitsee matematiikkaa arkielämän ilmiöissä
- Tutustuu ohjelmointiin

S2 Luvut ja laskutoimitukset

- Syventää ymmärrystä kymmenjärjestelmän rakentumisesta ja desimaaliluvuista sen osana
- Syventää lukujonotaitoja
- 10:llä, 100:lla ja 1000:lla kertominen ja jakaminen
- Peruslaskutoimitusten harjoittelu
- Osaa desimaalilukujen ja samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskun yksinkertaisilla luvuilla ja harjoittelee murtolukujen supista ja laventamista
- Harjoittelee murto- ja desimaaliluvun kertomista ja jakamista kokonaisluvuilla
- Harjoittelee yhteen-, vähennys- ja kertolaskujen algoritmia sekä lukuyksiköittäin jakamista
- Osaa hyödyntää vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä sekä laskutoimitusten välistä yhteyttä
- Osaa esittää välineillä sisältö- ja osistusjakotilanteen
- Tutustuu prosenttilukuihin ja osaa laskea yksinkertaisen prosenttiluvun ja prosenttiarvon
- Ymmärtää prosentin, murtoluvun, desimaalin käsitteet ja niiden yhteyden
- Harjoittelee tuloksen arviointia

S3 Algebra

- Tutkii lukujonon säännönmukaisuutta ja jatkaa lukujonoa säännön mukaan
- Tutustuu yhtälöön ja tuntemattoman käsitteeseen
- Harjoittelee yhtälöiden ratkaisua kokeilemalla tai päättelemällä

S4 Geometria ja mittaaminen

- Osaa luokitella yksinkertaisia kuvioita ja kappaleita
- Harjoittelee kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelua
- Harjoittelee mittayksikköjärjestelmää ja yksinkertaisia yksikkömuunnoksia
- Tutustuu koordinaatistoon
- Tutustuu mittakaavan käsitteeseen
- Harjoittelee ohjatusti mittaamista ja mittaustulosten arviointia

- Osaa laskea yksinkertaisen kuvion piirin ja pinta-alan
- Harjoittelee tilavuuden käsitettä, laskemista ja yksiköitä

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

- Harjoittelee tietojen ja tilastojen keräämistä, esittämistä
- Tutustuu todennäköisyyden käsitteeseen
- Tutustuu tilastollisiin tunnuslukuihin (suurin ja pienin arvo, keskiarvo)
- Ohjelmointikokeiluja

Matematiikka 7-9 lk

	Matematiikka
7. lk	OPPILAS -laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjattuna lukujonojen säännönmukaisuuksia. -kertaa tarvittaessa kymmenjärjestelmän ja laskujärjestyksen. -osaa sijoittaa negatiiviset kokonaisluvut lukusuoralle ja osaa laskea peruslaskutoimitukset negatiivisilla kokonaisluvuilla. -tutustuu potenssilaskentaan, kun eksponenttina on kokonaisluku. -tutustuu kymmenpotensseihin. -laskee samannimisten positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja -osaa kertoa murtoluvun kokonaisluvulla -tutustuu muuttujan käsitteeseen ja laskee lausekkeen arvon. -harjoittelee 1. asteen yhtälöitä. -yhdistää samanmuotoisia termejä ja sieventää yksinkertaisia lausekkeita -tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmiota sekä laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. -tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä. -piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.
8. lk	OPPILAS -pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen. -selittää, päättelee tai laskee prosenttiosuuden ja prosenttiluvun osoittaman määrän. -tutustuu samankantaisten potenssien laskusääntöihin. -vahvistaa polynomien käsitettä ja laskee ohjattuna monomien kertolaskuja. -vahvistaa osaamistaan 1. asteen yhtälön ratkaisussa. -päättelee ohjattuna vaillinaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkaisun ja tutustuu neliöjuuren käyttöön laskuissa. -muuntaa yleisimpiä pinta-alan yksiköitä. -osaa laskea suorakulmion ja kolmion pinta-alan. -tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden sekä pinta-alan. -laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. -osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta
9. lk	OPPILAS -selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun ja pohtii tuloksen mielekkyyttä. -tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia. -osaa ratkaista ohjattuna yhtälöparin jollain ratkaisumenetelmällä. -tutustuu funktion käsitteeseen. -osaa lukea muuttujan ja funktion arvon kuvaajalta. -piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion kuvaajan koordinaatistoon.

- tunnistaa nousevan ja laskevan suoran yhtälöstä.
- muuntaa yleisimmin käytettyjä tilavuuden yksiköitä
- osaa laskea suorakulmaisen särmiön ja ympyrälieriön tilavuuden.
- tutustuu lieriön ja sitä vastaavan kartion tilavuuksien suhteeseen.
- lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.
- laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiä ja mediaanin.
- päätelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä

FYSIIKKA JA KEMIA

	Fysiikka	Kemia
7. lk	OPPILAS -osaa kertoa poikittaisesta ja pitkittäisestä aaltoliikkeestä ja tunnistaa sellaisen ympäristössä -ymmärtää, miten ääni syntyy ja etenee sekä tunistaa perussuureita, kuten aallonpituus, taajuus ja desivelit -tiedostaa äänevoimakkuuden merkityksen terveyteen ja osaa suojautua melulta -tietää valon etenevän suoraviivaisesti ja havaitsee valon heijastumisen sekä taittumisen ympäristössä -tietää valkoisen valon sisältävän kaikki värit -tunnistaa koveran ja kuperan linssin sekä peilin merkityksen valon kulkuun -tietää lämmön siirtymistavat ja ymmärtää niiden merkityksen Suomelle (Golfvirta) -tunnistaa erilaiset lämpöasteikot ja osaa muuttaa kelvineitä celsiusasteiksi -osaa nimetä olomuodot ja niiden muutokset -tietää sulamis- ja kiehumispisteen merkityksen -osaa havaita lämpölaajenemisen ympäristössä ja antaa siitä esimerkkejä	OPPILAS - tunnistaa varoitusmerkit - osaa sytyttää tulitikun ja osaa käyttää kaasupoltinta - ymmärtää aineen olomuodot ja niiden muutokset - tietää pH-luvun merkityksen - tunnistaa seoksen ja puhtaan aineen - osaa työskennellä labrassa turvallisesti ja tunnistaa erilaisia labravälineitä - tietää mikä on alkuaine ja tunnistaa yleisimmät kemialliset merkit - tietää mikä on atomi ja mistä se koostuu - ymmärtää, että joidenkin aineiden reaktiot voivat olla vaarallisia (nopea- ja hidas reaktio) - palaminen ja sammutus - vesi ja sen ominaisuudet - maa ja ilmakehä kemiallisessa mielessä
8. lk	OPPILAS -tunnistaa SI-järjestelmän suuret -osaa laskea perusyhtälöiden avulla esim. nopeutta -osaa piirtää ja tulkita kuvaajaa	OPPILAS - ymmärtää, mistä aine koostuu, miten alkuaineet sijaitsevat jaksollisessa järjestelmässä - mistä erilaisten alkuaineiden erot

	-tietää mekaniikan suureita ja ymmärtää, miten niitä voidaan mitata -osaa yhdistää tunnuksen, suureen ja yksikön mekaniikan tehtävissä -osaa nopeuden muutokset -tunnistaa energian ja nopeuden yhteyden esim. liikenteessä -osaa kertoa, miten työn suuruus muuttuu -osaa selittää ja havainnollistaa käsitteitä, kuten painovoima, kitka, energia, työ, nopeus, kiihtyvyys, yms. -tunnistaa ilmiön ja osaa yhdistää sen Newtonin lakiin -tietää energiamuodot ja osaa antaa esimerkkejä, miten energia muuttaa muotoaan -ymmärtää työn, kineettisen ja potentiaalienergian yhtäläisyydet -tunnistaa yksinkertaisia koneita ja osaa selittää, miten pienentävät työtä -tiedostaa, miten ydinvoimaa tuotetaan -tietää säteilylajit ja tietää, miten ja miksi säteilyltä suojaudutaan (esim. röntgen kuvissa) -hahmottaa avaruuden mittakaavoja	- reaktionopeudessa johtuvat -osaa metallien, epämetallien ja puolimetallien erot - tunnistaa ioniyhdisteen ja tietää miten se syntyy - tunnistaa molekyyliyhdisteen ja osaa muodostaa sen alkuaineista -tietää reaktioyhtälön merkityksen ja osaa lukea sitä -tietää, mitä ovat hapot ja emäkset -osaa nimetä niistä yleisimmät ja tietää, miten pH-mitataan -osaa muodostaa reaktioyhtälöissä erilaisia happoja ja emäksiä - erottaa luonnonhapot ja teolliset hapot toisistaan -ymmärtää niiden vaarallisuuden, käyttökohteet ja niiden tarpeen teollisuuden raaka-aineina - suolojen muodostuminen erilaisissa happojen ja emästen välisissä reaktioissa -ymmärtää, mistä luonnon happamoituminen johtuu -osaa työskennellä labrassa turvallisesti syövyttävien aineiden kanssa
9. lk	OPPILAS -osaa atomin rakenteen -osaa perusasioita sähköturvallisuudesta -tietää, miten eri- ja samanmerkkiset varaukset käyttäytyvät -tunnistaa tavallisimmat sähköpiirrosmerkit -osaa kasata yksinkertaisista komponenteista koostuvia piirejä -osaa laskea tehtäviä suureiden sähkövirta, jännite ja resistanssi avulla - tietää tasa- ja vaihtojännitteen erot - tietää, että Suomessa verkkojännite on 230V, mutta muualla maailmassa se voi olla jotain muuta -tiedostaa sähkötehon ja sähköenergian yhteyden -tiedostaa, mistä sähkönhinta koostuu -ymmärtää muuntajan toimintaperiaatteen ja osaa laskea muuntosuhteita -osaa kertoa kestopagneetin pohjois- ja eteläkohtiosta ja niiden synnyttämästä	OPPILAS -ymmärtää, että maankuoresta saadaan tärkeitä raaka-aineita ja tietää yleisimmät - tietää, miten niitä saadaan maankuoresta ja miten niistä valmistetaan terästä -metallien ominaisuudet, käyttökohteet ja kierrätys -tietää, että metalleista saadaan tuotettua sähköä ja tunnistaa sähkökemiallisen jännitesarjan ja ymmärtää, miten sitä käytetään -ymmärtää pariston toimintaperiaatteen -tietää, mikä on akku ja miten se eroaa paristosta -ymmärtää mitä korroosio tarkoittaa ja miten korroosiota voidaan estää/vähentää - Tietää, että elektrolyysin avulla voidaan pakottaa kemiallisia reaktioita tapahtumaan toisinpäin, mitä aineet alunperin ovat reagoineet - tietää mitä ovat hiiliyhdisteet, missä niitä esiintyy - tunnistaa ja osaa nimetä helpoimpia

magneettikentästä -tiedostaa maapallon olevan suuri magneetti, joka suojaa meitä -tietää magneettisen pohjoisnavan(kohtion) ja maantieteellisen pohjoisnavan eron - hahmottaa induktio ilmiön peruseriaatteen ja osaa antaa esimerkkejä, missä sitä hyödynnetään - tietää yleisimmät sähköntuotantotavat ja osaa muodostaa mielipiteensä niistä perustuen faktoille -osaa selittää, kuinka sähköä tuotetaan sähkövoimalassa -tiedostaa vaihtovirran muodostumisen generaattorissa	orgaanisia yhdisteitä - osaa muodostaa helpoimpia yhdisteitä - Ymmärtää, että elollinen luonto koostuu orgaanisista yhdisteistä ja ovat meille tärkeitä - tunnistaa myrkylliset aineet - tietää, miten raakaöljystä valmistetaan erilaisia tuotteita ja mitä ne ovat - tietää mistä esim. timantti koostuu - tunnistaa hiilihydraatit, rasvat rakenteeltaan ja ymmärtää pintapuolisesti niiden kemiaa ja myöskin, missä niitä on - mitä ovat proteiinit - ymmärtää erilaisten ravintoaineiden kemiaa - tietää mitä tarkoitetaan kestävän kehityksen periaatteilla - miten kemia ja ympäristö ovat sidoksissa toisiinsa ja minkälaisia ympäristöongelmia tietyt yhdisteet aiheuttavat - tietää pintapuolisesti pesuaineiden, lasin paperin, lääkkeiden, muovin valmistuksesta ja niiden käyttötarpeista

TIETOTEKNIikka

	ATV
7. lk	—
8. lk	Tietoturvan perusteet. Nykyaikaisen tieto- ja viestintätekniiikan perustaidot. Tiedon tallentaminen, siirtäminen, esittäminen eri ohjelmilla myös tekijänoikeudet huomioiden. Toimisto-ohjelmien käyttö ja pilvipalveluiden käyttö, yhteiskäyttö. Digitaalisten palveluiden käyttö monipuolisesti työssä ja vapaa-ajalla. Tekoälyn merkitys. Sosiaalinen media. Uutta tietotekniikasta.
9.1 k	Tietoturvan päivitys. Nykyaikaisen tieto- ja viestintätekniiikan syventävät taidot. Tiedon tallentaminen, siirtäminen, esittäminen eri ohjelmilla myös tekijänoikeudet huomioiden. Toimisto-ohjelmien käyttö ja pilvipalveluiden käyttö, yhteiskäyttö. Taulukkolaskenta(tietokanta) syvemmin eri ominaisuuksia. Kotisivut. Kurkistus tietokoneen komponentteihin. Digitaalisten palveluiden käyttö monipuolisesti työssä ja vapaa-ajalla. Uutta tekoälystä. Sosiaalinen media. Uutta tietotekniikasta. Valmentautumista 2. asteen koulutusta varten.

ENGLANTI

Englanti 3.-4.lk

ENGLANTI

Seuraavat ydinsisällöt on listattu kumuloituvasti eli ydinsisällöissä ei toisteta edellisen luokan ydinsisältöjä, jotka ovat edellytys jatkaa opintoja seuraavassa vaiheessa ja tavoitteena on, että oppilas hallitsee ne hyväksytysti.

Arvioinnissa huomioidaan oppilaan omat vahvuudet siten, että vahvemmat osa-alueet voivat kompensoida heikompia.

3. lk.

- Lukusanat 1-10
- Persoonapronominit: minä, sinä, hän, se
- Olla-verbin käyttö mallin mukaan
- Keskeistä sanastoa esim. värejä, eläimiä, ruokia, perhesanoja, pelejä
- Osaa tervehtiä, esitellä itsensä sekä kertoa muutaman yksinkertaisen asian itsestään ja lähiympäristöstään
- Yksinkertaisia lauseita suullisesti mallin mukaan: Minä pidän, minä en pidä, minä osaan, minä en osaa, minä pelaan, minä en pelaa
- Minulla on/Minulla ei ole mallia apuna käyttäen
- Prepositiot IN, ON, UNDER, BEHIND: ymmärtää, vaikkei osaa käyttää näitä omissa tuotoksissaan
- Oppii käyttämään ohjatusti oppikirjoja ja sanastoa apuvälineenä.

4. lk.

- Lukusanat 1-20
- Persoonapronominit: osaa käyttää yksikössä, monikossa mallin mukaan
- Säännölliset monikkomuodot
- Osaa muodostaa mallia apuna käyttäen suullisesti muutamia tavallisimpia kysymyksiä kuten What is your name? Do you like...
- Oppii tunnistamaan lisää paikan prepositioita esim. NEXT TO, BETWEEN, IN FRONT OF, vaikkei osaa käyttää näitä omissa tuotoksissaan
- Oppii lisää oppitunneilla käsiteltyjen aihepiirien keskeisiä sanoja esim. eläimiä, ruokia, koti, perhe, muutamia adjektiiveja
- Keskeiset verbit BE, HAVE, CAN ohjatusti

Englanti 5.-6.lk

5. lk.

- Numerot 1-100
- Kellonajat: osaa tasatunnit vähintään suullisesti, ymmärtää digitaaliset kellonajat
Tärkeimmät kysymyssanat
- Osaa muodostaa yksinkertaisia kysymyslauseita vähintään suullisesti mallin mukaan
- Osaa muodostaa yksinkertaisen myönteisen ja kielteisen lauseen yleispreesensissä ohjatusti
- Tavallisimpien adjektiivien vertailua alustavasti
- Osaa käyttää ohjatusti oppitunneilla opiskeltujen aihepiirien sanastoa mm. keskeiset kehonosat, vaatteita, ammatteja, ruokasanoja, luontosanoja, viikonpäivät
- Tunnistaa säännöllisten verbien imperfektin ja osaa käyttää sitä mallin mukaan

6. lk.

- Imperfektin säännöllinen päätte
- Olla-verbin imperfekti
- Muutama keskeinen epäsäännöllinen verbi imperfektissä
- Yksinkertainen kielteinen imperfektilause (I played.. , I didn't play)
- Säännöllisen perfektin tunnistaminen
- Omistuspronominin mallin mukaan
- S-genetiivi
- Tavallisimpien adjektiivien vertailu
- Osaa käyttää ohjatusti oppitunneilla opiskeltujen aihepiirien sanastoa esim. maat, kielet, media- ja elokuva-sanasto, tietokonesanasto, kodinkoneet

A-englannin ydinsisällöt 7-9 lk

(+ T1-T5 käsittelyt eri tavoin - tavoitteena taitotaso A1.3 läpipääsy arvosanalla 5 9.luokan keväällä)

7.luokka (Scene 1)	rakenteet	sanastot
	olla-verbien, preesensin ja imperfektin kertaaminen, futuuri, adjektiivien vertailumuotojen kertaaminen, epäsäännölliset verbit), perfekti, pluskvamperfekti, artikkelit, monikko ja genetiivi	perhe-elämä/koti, harrastukset, ruokailu, koulu, kotimaa, matkustaminen

8.luokka (Scene 2)	rakenteet	sanastot
	kestopreesens ja -imperfekti, vaillinaiset apuverbit ja niitä korvaavat rakenteet, adverbit ja niiden vertailu, indefiniittipronominit, futuurin ehtolauseet, 1. konditionaali ja ehtolause	kulttuuri (elokuva, musiikki), pelit (digi- ja lauta-), ystävyys ja tunteet, keho, erilaiset mediat

9.luokka (Scene 3)	rakenteet	sanastot
	2.konditionaali + ehtolause ja ehtolauseiden kertaaminen, passiivi eri aikamuodoissa ja sen vastineet, relatiivipronominit, persoonapronominit, epäsuora kerronta & kysymykset, infinitiivi ja -ing-muoto, artikkelit	luonto ja ympäristö, ihminen osana yhteiskuntaa, opiskelu, työn haku, työelämä, teknologia

RUOTSI

Ruotsi 6.lk

- Harjoitellaan hyödyntämään äidinkielen ja englannin kielen tietämystä ruotsin opiskelussa. Tutkitaan ruotsista suomeen lainautuneita sanoja ja niiden yhtäläisyyksiä.
- Havainnoidaan ruotsin kielen ilmenemistä ja käyttömahdollisuuksia omassa lähiympäristössä.
- Arvioinnissa huomioidaan oppilaan omat vahvuudet siten, että vahvemmat osa-alueet voivat kompensoida heikompia.
- Painotetaan opiskelu- ja arviointimateriaaleissa sellaisia tehtävätyyppejä, joissa oppilaan tuottamista tuetaan apukeinoin mm. sanallisesti, kuvallisesti ja malliesimerkein.

Oppilas:

- osaa antaa joitakin esimerkkejä, missä ruotsin kieltä voi nähdä, kuulla tai tarvita.
- osaa kertoa itsestään yksinkertaisin fraasein vähintään suullisesti. Esim. "Jag är/bor/har/kommer/vill/kan" jne.
- osaa tuetusti kertoa esim. perheestä, lemmikeistä, harrastuksista ja koulusta.
- osaa tervehtiä, hyvästellä ja kiittää sekä käyttää joitakin kohteliaita ilmauksia ruotsiksi.
- omaa taidot, joilla selviää suullisesti/non-verbaalisesti helpoista arkielämän tilanteista esim. vaatekaupassa tai kahvilassa asioinnista.
- tunnistaa joitakin yleisimpiä ja harjoiteltuja sanoja sekä rakenteita tekstistä ja puheesta. Esim. värit, vaatteet, ruokasanat, vapaa-aika, perhe, adjektiivit jne.

Rakenteet:

- Tunnistaa lukusanat lukualueella 0-20 ja osaa tuetusti lukusanat lukualueella 0-10.
- Tunnistaa tuetusti päälauseen suoran sanajärjestyksen. (subjekti - predikaatti)
- Kieltosana "inte" lauseessa, kieltosana "nej" vastauksena.
- Substantiivin yksikön ja monikon tunnistaminen.
- Persoonapronominien subjektimuodot.

B-ruotsin ydinsisällöt 7-9 lk.

7.lk	rakenteet	sanastot
	verbin perusmuoto ja preesens prepositioita imperatiivi imperfekti persoonapronominit ja objektimuodot omistusmuodot perfekti ja pl. perfekti adjektiivien vertailu	asuminen sää kaupunki elokuvissa kehonosat tunteet ystävyyss vaatteita raha

8.lk	rakenteet	sanastot
	adverbeja sivulause tämä/nämä - tuo/nuo konditionaali futuuri s-passiivi	maita ja kieliä luonto kaupunkimiljö ja matkailu ravintola koulu ja opinnot ammatteja eläimiä

9.lk	rakenteet	sanastot
	verbien aikamuodot persoonapronomineja päälauseen sanajärjestys sivulause substansiivien taivutus prepositioita	tervehdykset, toivotukset tulevaisuus, unelmat sosiaalinen media harrastukset

YMPÄRISTÖOPPI

Ympäristöoppi 3.-4.lk

3.lk

- Suomi osana maapalloa
  - osaa sijoittaa Suomen ja Itämeren Euroopan kartalle
  - osaa nimetä ja sijoittaa kartalle Suomen pääkaupungin ja oman kotikunnan
- Suomen maisema-alueet
- Erilaiset karttatyytit (esim. suunnistuskartta, opaskartta)
- Jokamiehenoikeudet
- Veden ominaisuudet, olomuodot ja kiertokulku
- Sää ja sään mukainen pukeutuminen
- Liikenneturvallisuus
- Kodin turvallisuus (sähkö- ja paloturvallisuus)
- Erilaisuuden kunnioittaminen

4.lk

- Kartat ja muu geomedia
- Osaa nimetä Pohjoismaat ja Baltian maat sekä osaa sijoittaa ne kartalle
- Maatilan elämää ja ravinnon tuotanto
- Turvallisuus- ja tunnetaidot sekä terveelliset elämäntavat ja yleisimmät lastentaudit
- Suomen luonto ja elinympäristöt
  - ravintoketjut
  - eliökunnan luokittelu
- Ilma, valo ja ääni
- Ensiaputaidot
- Erilaisuuden kunnioittaminen
- Kestävä kehitys
- Erilaiset rakenteet ja yksinkertaiset koneet (putki- ja kolmiorakenne, vipu ja kiila)

Ympäristöoppi 5.-6.lk

5.lk

- Oppilas osaa käyttää karttaa, tunnistaa maanosat
- Muutaman Euroopan valtion nimeäminen
- Tunnistaa eri kasvillisuus- ja ilmastovyöhykkeitä
- Osaa nimetä pääilmansuunnat
- tunnistaa tärkeimmät elimistöt ja murrosiän piirteet
- Oppilas tietää mistä johtuu vuodenaajat ja vuorokausirytmii sekä millainen on maailmankaikkeuden rakenne

- Tunnistaa erilaisia energiamuotoja
- Tunnistaa yleisimpiä Suomen luonnon marjoja, kasveja ja eläimiä

6.lk

- Oppilas osaa käyttää karttaa, tunnistaa maanosat
- Ymmärtää kasvien merkityksen ekosysteemissä
- Pohtii nuoruutta elämänvaiheena
- Ymmärtää, että ihmisillä on maapallolla erilaiset elinot
- Tunnistaa erilaisia energiamuotoja, osaa nimetä uusiutuvia ja uusiutumattomia energialähteitä
- Ymmärtää oman toiminnan vaikutuksen ympäristöön

BIOLOGIA

7. luokka: Elämä ja evoluutio

Tiedot

- Oppilas erottaa elolliset elottomasta ja osaa kuvailla joitakin eliöille yhteisiä ominaispiirteitä.
- Oppilas osaa nimetä eliökunnat ja eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja.
- Oppilas tietää, että eliöt rakentuvat soluista ja osaa kuvailla solun rakennetta.
- Oppilas ymmärtää lisääntymisen, perinnöllisyyden ja sopeutumisen periaatteet.
- Oppilas tietää, että elämä maapallolla on kehittynyt nykyisen kaltaiseksi pitkän ajan kuluessa ja ymmärtää evoluution käsitteen.
- Oppilas ymmärtää maapallon rajallisuuden ja luonnon monimuotoisuuden merkityksen.
- Oppilas tietää, että biologian tiedoilla ja taidoilla on yhteyttä eettisiin vastuukysymyksiin.

Taidot

- Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin.
- Oppilas osaa ohjatusti käyttää biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.

8. luokka: Elinympäristöt

Tiedot

- Oppilas tunnistaa metsäekosysteemin ja osaa luokitella ekosysteemin osia elottomiin ja elollisiin.
- Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä joitain metsän eliölajeja ja osaa muodostaa lajeista yksinkertaisen ravintoketjun.
- Oppilas tietää, että metsät ovat tärkeitä eliöille ja ihmisille.
- Oppilas tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia ja osaa antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.
- Oppilas tunnistaa joitakin kestäväen elämäntavan perusteita, jokamiehen oikeuksia ja ekosysteemipalveluita.
- Oppilas tietää, että biologian tiedoilla ja taidoilla on yhteyttä eettisiin vastuukysymyksiin.

Taidot

- Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja lähiympäristöstä sekä ihmisen toiminnan vaikutuksista elinympäristöön.
- Oppilas osaa ohjatusti käyttää biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Oppilas osaa koostaa ohjatusti muutamia lajeja sisältävän eliökokoelman.
- Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.

9. luokka: Ihminen

Tiedot

- Oppilas tietää, että ihmiselimistö rakentuu soluista.
- Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä, elimistöjä ja niiden osia ja osaa kuvailla niiden tehtäviä
- Oppilas tutustuu ruuansulatuselimistön toimintaan ja tietää, että ravinnosta saadaan energiaa ja elimistön tarvitsemia ravintoaineita
- Oppilas tutustuu sydämen ja verenkiertoelimistön toimintaan ja tietää niiden tehtäviä
- Oppilas tutustuu hengityselimistön toimintaan
- Oppilas tietää, että liikkumiseen tarvitaan luita ja lihaksia
- Oppilas tietää että elimistön toimintaa säätelevät hermosto ja hormonit
- Oppilas osaa luetella ihmisen aistit
- Oppilas tietää, että elimistöllä on erilaisia keinoja puolustautua taudinaiheuttajia vastaan
- Oppilas tietää, miten ihmiselämä saa alkunsa, ja että ominaisuudet periytyvät vanhemmilta lapselle
- Oppilas tietää, että biologian tiedoilla ja taidoilla on yhteyttä eettisiin vastuukysymyksiin.

Taidot

- Oppilas osaa ohjatusti käyttää biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.

MAANTIETO

7. luokka:

Tiedot

- Oppilas hahmottaa osittain maapallon karttakuvaa ja osaa nimetä maanosat ja valtameret.
- Oppilas osaa ilmansuunnat.
- Oppilas osaa luetella joitain Maan ominaisuuksia, joiden ansiosta Maalla on elämää.
- Oppilas osaa antaa esimerkkejä Maan muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä.
- Oppilas erottaa toisistaan sään ja ilmaston.
- Oppilas ymmärtää ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia sekä tietää, miten ilmastonmuutosta voidaan hillitä.
- Oppilas tietää, että vesi kiertää luonnossa.
- Oppilas ymmärtää, että ihmiset ovat riippuvaisia puhtaasta vedestä ja ruuasta, ja että ne ovat jakautuneet maapallolla epätasaisesti.
- Oppilas tietää, että maankuori koostuu laatoista.
- Oppilas osaa luetella luonnonvaroja.
- Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten koulussa ja koulun ulkopuolella toimitaan vastuullisesti kestävän elämäntavan mukaisesti.

Taidot

- Oppilas tutustuu koordinaatiston käyttöön.
- Oppilas osaa ohjatusti toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas kuuntelee erilaisia näkemyksiä maantieteellisistä asioista.
- Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.

8. luokka

Tiedot

- Oppilas hahmottaa osittain Suomen karttakuvaa ja tietää yksittäisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
- Oppilas tunnistaa joitakin luonnon- ja kulttuurimaisemia.
- Oppilas tietää, että jääkaudet ovat vaikuttaneet Suomen maisemaan.
- Oppilas tunnistaa joitakin luonnonympäristön vaikutuksia ihmisten toimintaan ja osaa antaa esimerkin ihmisen vaikutuksesta luonnonympäristöön.
- Oppilas osaa antaa yksittäisiä esimerkkejä joistakin lähiympäristössä, Suomessa tai muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista.
- Oppilas tietää, että lähiympäristöön voi itse vaikuttaa ja tunnistaa oman lähiympäristön merkityksen.
- Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten koulussa ja koulun ulkopuolella toimitaan vastuullisesti kestävän elämäntavan mukaisesti.

Taidot

- Oppilas osaa ohjatusti käyttää mittakaavaa ja löytää kohteita kartalta.
- Oppilas osaa ohjatusti toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas kuuntelee erilaisia näkemyksiä maantieteellisistä asioista.
- Oppilas osaa ohjatusti toteuttaa yksinkertaisen maantieteellisen tutkimuksen ja havainnollistaa tutkimustuloksia.

9. luokka

Tiedot

- Oppilas hahmottaa osittain Euroopan karttakuvaa ja tietää yksittäisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
- Oppilas tietää, että maapallon väestö kasvaa ja jakautuu maapallolle epätasaisesti.
- Oppilas tunnistaa joitakin kulttuurien piirteitä.
- Oppilas tietää, että vauraus ja hyvinvointi ovat jakautuneet maapallolla epätasaisesti.
- Oppilas osaa mainita esimerkkejä ihmisoikeuksista.
- Oppilas osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiötä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja muuttoliikkeet
- Oppilas ymmärtää, että valtioiden rajat perustuvat ihmisten välisiin sopimuksiin, ja että alueiden välillä voi olla ristiriitoja.
- Oppilas tietää, että lähiympäristöön voi itse vaikuttaa. Oppilas tunnistaa yksittäisiä esimerkkejä globaalin vastuun merkityksestä.
- Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten koulussa ja koulun ulkopuolella toimitaan vastuullisesti kestävän elämäntavan mukaisesti.

Taidot

- Oppilas osaa suhtautua kriittisesti median välittämään tietoon.
- Oppilas osaa ohjatusti toteuttaa yksinkertaisen maantieteellisen tutkimuksen ja havainnollistaa tutkimustuloksia.
- Oppilas osaa ohjatusti toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas kuuntelee erilaisia näkemyksiä maantieteellisistä asioista.

USKONTO

luokat 3-4

3.luokka

T1 Uskonnon pyhä kirja ja keskeiset opit

- Tutustutaan Raamattuun ja Vanhaan Testamenttiin.
- Tutustutaan kymmeneen käskyyn.

T2 Uskonnolliset rituaalit ja pyhät paikat

- Tutustutaan kirkkorakennukseen.
- Jouluun ja pääsiäiseen tutustuminen.
- Tutustutaan rukouksen käsitteeseen.

T7 Toisten uskonnon kunnioittaminen

4.luokka

Uskonto 5.-6.lk

S1 Suhde omaan uskontoon

- Oppilas tietää kristinuskon keskeiset käsitteet, symbolit ja opin.

S2 Uskontojen maailma

- Oppilas tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhdistäviin asioihin.

S3 Hyvä elämä

- Oppilas tietää kristinuskon tärkeimmät eettiset ohjeet: Kultainen sääntö, rakkauden kaksoiskäsky ja kymmenen käskyä.

T7 Uskonnon monilukutaito

Oppilas pyrkii kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.

6. luokka (5.vuosiluokan tavoitteiden lisäksi)

T 10 Eettinen pohdinta

- Oppilas pohdiskelee omien valintojen vaikutusta eettisissä kysymyksissä.

T 11 Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot

- Oppilas on mukana yhteisissä keskusteluissa ja kuuntelee toisten ajatuksia.

Uskonto 7-9 lk

UE 7.lk

- Uskonto ja uskonottomuus
- Suurten maailmanuskontojen levinneisyys, perusopetukset ja vaikutus kulttuuriin
- Varhaiskantaiset uskonnot

UE 8.lk

- Kristinuskon synty, leviäminen ja jakautuminen kirkkokunniksi
- Raamatun synty ja sisältö
- Katolinen, ortodoksinen ja protestanttiset kirkkokunnat
- Kristinusko eri maanosissa
- Kristinuskon kulttuurivaikutuksia
- Kristinusko Suomessa
- Uskonnonvapaus Suomessa

UE 9.lk

- Etiikan peruskäsitteet
- Raamatun eettiset opetukset
- Lähi- ja Kaukoidän uskontojen etiikka
- Ihmisoikeudet ja etiikka
- Elämänkaaren etiikka
- Yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvät eettiset kysymykset

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedon arvioiminen on haastavaa johtuen aineen luonteesta. Tarkkoja tavoitteita eri luokkatasoille on vaikea asettaa, koska opetusryhmät ovat usein yhdysryhmiä ja tästä johtuen opetussisällöt kertaantuvat joka vuosi spiraaliperiaatteen mukaan. Tuttua materiaalia syvennetään ja laajennetaan seuraavina vuosina. Aineen arvioinnissa voidaan huomioida oppilaan vahvuuksia siten, että vahvemmat osa-alueet voivat kompensoida heikompia.

Elämäkatsomustieto 1.-2.lk

Vuosiluokilla 1-2 elämäkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Elämäkatsomuksellisia sisältöjä käydään läpi oppilaille tutuista arjen tilanteista käsin, kuten vuorovaikutustilanteet koulussa, kotona ja kaverisuhteissa. Keskeisiä ydinsisältöjä opetuksessa ovat:

- Tunnetaidot: tunteiden tunnistaminen ja käsitteleminen.
- Oman mielipiteen esittäminen ja toisten mielipiteiden kuunteleminen ja hyväksyminen.
- Omien tekojen vaikutusten tunnistaminen ja ennakointi.
- Empatiakyvyn harjoittelu.
- Eläminen osana suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaiseen kulttuuriin kuuluvien piirteiden (esim. juhlapäivät) tunnistaminen.
- Ryhmätyöskentelytaitojen kehittäminen

Elämäkatsomustieto 3.-4.lk

Vuosiluokilla 3-4 elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on auttaa oppilaita rakentamaan omaa elämäkatsomustaan identiteettiään. Opetuksen tarkoituksena on tukea ja edistää oppilaan eettisen ajattelun taitoja ja lisätä kulttuurista ymmärrystä, vähitellen myös muita kuin omaa kulttuuria kohtaan.

Vuorovaikutustaidot (ikätaason vaatimalla tasolla)

- Oppilas osaa kuunnella muita ja kertoa oman mielipiteensä
- Omien mielipiteiden perusteleva
- Muiden mielipiteiden kunnioittaminen
- Ryhmässä työskenteleminen
- Ohjeiden kuunteleminen ja noudattaminen

Lisäksi oppilas

- Tuntee ja tunnistaa suomalaista kulttuuria (myös uskonnon tapakulttuuri)
- Ymmärtää oikeudenmukaisuuden käsitteen
- Tuntee oikeudet ja velvollisuudet kotona ja koulussa
- Ymmärtää "kestävän kehityksen" käsitteen ja ihmisen vastuun luonnosta

Elämäkatsomustieto 5.-6.lk

Vuosiluokilla 5-6 elämäkatsomustiedon opetuksen tarkoituksena on yhä vahvemmin rohkaista oppilasta rakentamaan omaa maailmankatsomustaan ja tarjota tähän työkalut, mutta samalla arvioimaan omia käsityksiään kriittisesti. Elämäkatsomustiedon teoreettinen sisältö syvenee ja oppilas tutustuu ikätasolle sopivasti erilaisiin etiikan teorioihin ja ihmisoikeuksiin.

- Oppilas pystyy arvioimaan omia ja toisten ajatuksia myös kriittisesti.
- Oppilasta rohkaistaan ajattelemaan itse ja rakentamaan omaa maailmankuvaansa.
- Oppilas tutustuu ihmisoikeuksien- ja lasten oikeuksien julistuksiin.
- Oppilas tutustuu erilaisiin eettisiin teorioihin ja periaatteisiin (esim. eri katsomusten kultaiset säännöt, seurausetiikka) ikäkaudelle sopivalla tasolla.
- Oppilas osaa arvioida tekojensa ja valintojensa seurauksia yhä monipuolisemmin lokaalisti ja globaalisti.
- Oppilas ymmärtää kestävän kehityksen ja elämäntavan tärkeyden ja keinot niiden saavuttamiseksi.

Elämäkatsomustieto 7.-9. lk

Vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustiedon teoreettinen sisältö syvenee ja laajenee. Opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää, ja tätä tarkoitusta varten vuosiluokilla 7-9 tutustutaan eri katsomusjärjestelmiin ja niiden maailmankuvaan. Näin oppilaalle tarjotaan monipuoliset lähtökohdat oman maailmankatsomuksensa rakentamiseen, Elämäkatsomustieto kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Ydinsisällöt vuosiluokilla ovat:

7. lk.

- Oppilas hahmottaa ja suunnittelee omaa tulevaisuuttaan.
- Oppilas tunnistaa omat arvonsa.
- Oppilas rohkaistuu elämään omien arvojensa mukaisesti.

- Oppilas tunnistaa ympäröivän yhteiskunnan arvojen moninaisuuden ja hyväksyy sekä kunnioittaa ihmisten erilaisia arvoja.
- Oppilas tutustuu YK:n lasten- ja ihmisoikeuksien julistuksiin.
- Oppilas ymmärtää uskonnon ja uskonottomuuden käsitteet.
- Oppilas tutustuu keskeisimpiin maailmanuskontoihin (kristinusko, islam) ja niiden levinneisyyteen ja vaikutuksiin.

8. lk.

- Oppilas pystyy arvottamaan tekoja ja ilmiöitä arvojensa perusteella ja osaa arvioida omien ja muiden tekojen oikeellisuutta niiden pohjalta.
- Oppilas tutustuu uskonnon-, mielipiteen- ja omantunnon vapautteen Suomessa ja maailmalla.
- Oppilas tiedostaa yhä vahvemmin valintojensa globaalin ja lokaalin vaikutuksen ja rohkaistuu pohtimaan ja arvioimaan niitä.
- Oppilas tuntee ja ymmärtää syvällisesti suomalaiseen kulttuuriin kuuluvat tavat ja arvot, ja osaa toisaalta kunnioittaa niitä, mutta myös arvioida niitä kriittisesti.
- Oppilasta rohkaistaan yhä vahvemmin ottamaan vastuuta valinnoistaan ja rakentamaan maailmankatsomustaan ja arvojärjestelmäänsä haluamaansa suuntaan.
- Oppilas tutustuu vaikuttamiskeinoihin, ja erilaisiin kansalais-, hyväntekeväisyys- ja ihmisoikeusjärjestöihin (esim. UNICEF, Fair Trade, Amnesty).

9. lk.

- Oppilas tutustuu keskeisimpiin eettisiin teorioihin: hyve-, seuraus ja velvollisuuseetiikkaan.
- Oppilas tutustuu merkittävimpiin maailmanlaajuisiin katsomuksiin ja ideologioihin (maailmanuskonnot, sekulaari humanismi), erityisesti niiden eettisiin periaatteisiin.
- Oppilas tutustuu keskeisiin eettisiin (esimerkiksi ihmisoikeuksia, elämänkaarta ja kulttuurirelativismia koskeviin) ongelmiin.
- Oppilas ymmärtää ilmastonmuutokseen, luonto- ja lajikatoon liittyvät ongelmat ja ihmisen roolin niiden synnyssä ja torjunnassa.
- Oppilas tuntee kestävän kehityksen periaatteet ja osaa halutessaan elää itsekkin kestävän elämäntavan mukaisesti.
- Oppilas rakentaa maailmankatsomustaan sellaiseksi, joka antaa hyvät valmiudet toimia itsenäisenä, suvaitsevaisena, vastuullisena ja arvostelukykyisenä yhteisönsä jäsenenä.

HISTORIA

Historia 5lk.

Ydinsisällöiksi on alle lueteltu keskeiset sisällöt. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan omat vahvuudet siten että vahvemmat osa-alueet voivat kompensoida heikompia. Painoalueiden määrittely ja niiden arviointitapojen valinta on oppilasta opettavan opettajan tehtävä.

Peruskäsitteiden osittainen/ohjattu hallinta sekä osittainen osaaminen historiallisten tapahtumien vaikutuksesta ihmisten elämään aiheista:

- **Omat juuret ja historiallinen tieto**
  - Oppilas osaa kertoa perusasiat oman perheen ja kotiseudun historiasta
- **S1 Esihistoriallinen aika ja ensimmäiset korkeakulttuurit**
  - Käsitteet: Esihistoriallinen, historiallinen aika, kivi-, pronssi- ja rautakausi
  - Aihealueet:
    - Maanviljelyn aloittaminen
    - Valtioiden syntyminen
    - Kirjoitustaidon keksiminen
  - Ensimmäisten korkeakulttuureiden synty (esim. Egypti)
- **S2 Eurooppalaisen sivilisaation synty**
  - Antiikin Kreikka
  - Antiikin Rooma
- **S2 Suomen esihistoria**
  - Suomen ensimmäiset asukkaat ja muinaissuomalaisten elämä

Historia 6lk.

Ydinsisällöiksi on alle lueteltu keskeiset sisällöt. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan omat vahvuudet siten että vahvemmat osa-alueet voivat kompensoida heikompia. Painoalueiden määrittely ja niiden arviointitapojen valinta on oppilasta opettavan opettajan tehtävä.

Peruskäsitteiden osittainen/ohjattu hallinta sekä osittainen osaaminen historiallisten tapahtumien vaikutuksesta ihmisten elämään aiheista:

- **S3, S5 Keskiaika**
  - Kristinuskon leviäminen ja kirkon yhteiskunnallinen mahti
  - Säätyjako
  - Suomen liittäminen osaksi Ruotsia
- **S4 Uuden ajan murros**
  - Kirkon valta murtuu

- Reformaatio
- Löytöretket
- Tieteen kehittyminen
- Renessanssi
- **S5 Suomi Ruotsin valtakunnan osana**
  - Suomen alueen muotoutuminen ja muutokset
  - Suomalaisen kulttuurin muotoutuminen
- **S4 Vapauden aate**
  - Ranskan itsevaltiuden aika, valistus ja suuri vallankumous

HISTORIA 7-8 lk

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

Vuosiluokka 7

- teollistumisen edellytykset (raaka-aineet, pääoma, työvoima)
- sääty-yhteiskunnan murentuminen
- työväestön asema ja työväenliike
- naiset ja lapset teollistuvassa maailmassa
- teollisuuskaupunkien ongelmat ja ympäristövaikutukset
- teollistuminen Suomessa

Vuosiluokka 8

- kaupungistuminen ja teollistuminen voimistuvat
- pörssiromahdus ja 1930-luvun lama

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

Vuosiluokka 7

- Yhdysvaltojen itsenäistyminen, sisällissota ja orjuus
- Ranskan vallankumous ja ihmisoikeuksien julistus
- liberalismi, nationalismi ja sosialismi
- kolonialismi ja imperialismi

Vuosiluokka 8

- demokratiat ja diktatuurit
- totalitaristiset liikkeet ja niiden tyypilliset piirteet (kommunismi, fasismi ja kansallissosialismi)
- demokratia uhattuna Suomessa (Lapuanliike)
- kansalaisoikeustaistelu Yhdysvalloissa

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

Vuosiluokka 7

- taide ja kirjallisuus identiteetin rakentamisessa (esim. Kalevala)
- kansakoululaitos
- sortokaudet ja Suomen itsenäistyminen

Vuosiluokka 8

- itsenäisyyden ajan taide, kirjallisuus ja urheilu

S4 Suurten sotien aika

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin vainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

Vuosiluokka 7

- Napoleon ja Suomen sota
- I maailmansota (sodan syyt ja tapahtumat pääpiirteissään)
- Venäjän vallankumoukset, Lenin ja Neuvostoliiton synty

Vuosiluokka 8

- Suomen sisällissota 1918 (sodan syyt ja luonne)
- II maailmansota 1939-1945 (sodan syyt ja keskeiset käännekohtat)
- Suomi II maailmansodassa (talvisota, jatkosota, Lapin sota)
- holokausti ja siviilit sodassa
- kylmä sota ja sen keskeiset konfliktit kuten Kuuban ohjus kriisi ja Vietnamin sota
- Suomi kylmässä sodassa

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

Vuosiluokka 7

- teollinen vallankumous ja kaupungistuminen

Vuosiluokka 8

- hyvinvointivaltion rakentaminen Suomessa ja rakennemuutos
- tavallisen kansalaisen elämää lännessä ja idässä
- populaarikulttuuri
- 1990-luvun lama Suomessa ja EU-ajan Suomi

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennyttään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Vuosiluokka 7

- kolonialismin ja imperialismin vaikutukset Afrikassa ja Aasiassa

Vuosiluokka 8

- siirtomaiden itsenäistyminen
- Lähi-Idän kriisit
- sosialistisen järjestelmän romahtaminen ja Neuvostoliiton hajoaminen
- terrorismi, ilmastonmuutos ja väestönkasvu

HISTORIAN PÄÄTTÖARVIOINNIN PERUSTEITA

Historian päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu *kokonaisarviointi*. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Tavoite 1: Vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena.

Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoite 2: Aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas löytää *ohjatusti* historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annetusta lähteestä.

Tavoite 3: Auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas tunnistaa *opettajan ohjaamana*, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.

Tavoite 4: Vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy *opettajan ohjaamana* suhteuttamaan ne ajallisesti toisiinsa.

Tavoite 5: Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.

Tavoite 6: Auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina.

Tavoite 7: Ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle *jonkin yksittäisen* syyn.

Tavoite 8: Kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen.
Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoite 9: Ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas osoittaa *ohjatusti*, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.

Tavoite 10: Ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas antaa *ohjatusti jonkin esimerkin* siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.

Tavoite 11: Harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas muodostaa *opettajan ohjaamana jostain lähteestä* tulkinnan.

Tavoite 12: Ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas *osoittaa ohjatusti*, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.

YHTEISKUNTAOPPI

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi.

4. lk.

s1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

- Ymmärtää arkirytmien merkityksen

s2 Demokraattinen yhteiskunta

- Oppilas ymmärtää demokratian perusteet
- Oppilas ymmärtää kuuluvansa erilaisiin yhteisöihin

S4 Taloudellinen toiminta

- Oppilas ymmärtää järkevän rahankäytön merkityksen

5.lk

s1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

- Ymmärtää omien arkielämän valintojen merkityksen
- Ymmärtää työn merkityksen

s2 Demokraattinen yhteiskunta

- Oppilas tunnistaa käsitteet presidentti, eduskunta ja hallitus
- Oppilas ymmärtää kuuluvansa erilaisiin yhteisöihin
- Oppilas ymmärtää äänestämisen merkityksen

s3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

- Omaa kriittisen ajattelun alkeet
- Ymmärtää, että kaikki sosiaalisessa mediassa oleva tieto ei ole totta

S4 Taloudellinen toiminta

- Oppilas ymmärtää järkevän rahankäytön merkityksen
- Osaa suhtautua kriittisesti mainontaan

YHTEISKUNTAOPPI 9. lk

Vuosiluokka 9

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

- nuoren oman talouden hallinta
- Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet sekä niiden lisääntyminen iän myötä
- parisuhde ja lapset
- tasa-arvo ja syrjinnän kieltö

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan (oikeusvaltion) periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

- Suomen väestö ja erilaiset vähemmistöt
- demokraattinen päätöksenteko (kunta, alueet, eduskunta ja hallitus, EU)
- ihmisoikeudet
- poliisin perustehtävät ja oikeuslaitoksen perusrakenteet, lain noudattaminen
- puolustusvoimat ja asevelvollisuus

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

- kansalaisjärjestöt ja puolueet
- media
- kansalaisen vaikutusmahdollisuudet

S4 Taloudellinen toiminta

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävästä kehityksestä ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

- työelämän pelisäännöt
- työsopimus, työehtosopimus ja ammattiliitot
- yrittäjyys uravaihtoehtona ja liikeidea
- talouden peruskäsitteet ja -ilmiöt (kuten talouskasvu, työttömyys, inflaatio ja suhdanteet) sekä niiden vaikutukset tavalliseen kansalaiseen
- verotus ja hyvinvointivaltio (tulonsiirrot)
- laina ja korko

YHTEISKUNTAOPIN PÄÄTTÖARVIOINNIN PERUSTEITA

Päätöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit. Päätöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu *kokonaisarviointi*. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päätöarviointiin ja siitä muodostettavaan päätöarvosanaan.

Tavoite 1: Ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana. Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoite 2: Ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin. Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoite 3: Ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas *tunnistaa esimerkeistä* ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.

Tavoite 4: Ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas tunnistaa *ohjatusti* yhteiskuntaan ja talouteen liittyviä asioita. Oppilas löytää ohjatusti yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä sekä antaa ohjatusti esimerkin median toiminnasta tiedon välittäjänä.

Tavoite 5: Rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas osoittaa tunnistavansa *ohjatusti* palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä palkkatyötä ja yrittäjyyttä edustavia ammatteja.

Tavoite 6: Ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas osoittaa tunnistavansa *esimerkkien avulla* suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.

Tavoite 7: Ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas osoittaa tunnustavansa *ohjatusti* demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä. Oppilas *osoittaa esimerkeistä*, miten demokraattinen päätöksenteko ilmenee hänen lähiyhteisössään.

Tavoite 8: Ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas osoittaa *ohjatusti* tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen). Oppilas osoittaa tunnustavansa *ohjatusti* yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.

Tavoite 9: Ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5: Oppilas antaa *ohjatusti esimerkkejä* keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.

MUSIIKKI

Musiikki 7-9 lk

7. luokka

Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen (T1, T3)

Tutustuminen erilaisiin bändisoittimiin ja niiden soittotekniikoihin. Yhteissoittoon osallistuminen jollakin rytmi- tai melodiasoittimella.

Äänenkäytön perusteet (T2)

Ihmisäänen synty. Äänielimistö osat ja tehtävät. Äänenmurrokseen liittyvät asiat. Äänityypit ja kuorot.

Kuulonhuolto (T11)

Musiikkilaitteiden vastuullinen ja turvallinen käyttö kuulon kannalta.

Musiikin luova tuottaminen (T6)

Tutustuminen musiikkiteknologian mahdollisuuksiin musiikin luovassa tuottamisessa; iPad ja GarageBand.

8. luokka

Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen (T1, T3, T11)

Omien vahvuuksien löytyminen musiikillisen ryhmän jäsenenä.

Musiikin kuuntelu ja sen havainnointi (T5)

Populaarimusiikin tyylit ja niiden kehittyminen.

Musiikki taidemuotona (T8)

Tutustutaan Taidetestaajat-hankkeen yhteydessä lähialueen orkestereihin ja orkesterisoittimiin.

Musiikillisten merkintätapojen käyttö (T9)

Tutustutaan keskeisiin musiikillisiin merkintätapoihin.

9. luokka

Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen (T1, T3, T11)

Omien vahvuuksien löytyminen musiikillisen ryhmän jäsenenä.

Suomalainen musiikkikulttuuri (T8)

Oman maan musiikkikulttuurin ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen. Suomalainen kansanmusiikki.

Musiikki vaikuttamisen keinona (T5, T6, T7)

Musiikin käyttö elokuvassa. Oman musiikin teko elokuvakohtaukseen musiikkiteknologian avulla.

Musiikki ja hyvinvointi (T10)

Musiikki oman hyvinvoinnin tukena.

KOTITALOUS

Kotitalous 7-9

Keskeiset ydinsisällöt ja vuosikello

7. luokka oppilaan osaamisen kuvaus arvosanalle 5

1. Käytännön toimintataidot

*Työn suunnittelu, toteutus, kädentaidot, luovuus ja estetiikka sekä oman toiminnan tarkastelu

- oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin työprosessiin kuuluvia työtehtäviä
- suoriutuu ohjatusti kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä tehtävistä
- harjoittelee valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja ja välineitä.

*Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpito

- oppilas pystyy toimimaan aikataulussa toisen ohjaamana
- työympäristön järjestyksen ja siisteyden ylläpito vaatii ohjausta

*Turvallisuus ja voimavarojen käyttö

- oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin hygieniaan ja turvalliseen toimintaan liittyviä asioita
- osaa toimia ohjattuna hygieenisesti ja turvallisesti

2. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

*Kuuntelu ja keskustelu yhteisessä työskentelyssä

- oppilas osallistuu satunnaisesti ohjattuna yhteiseen suunnitteluun ja keskusteluun työtilanteissa

*Arjen rakentuminen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen

- oppilas nimeää arkirutiineja ja tunnistaa erilaisia perhemuotoja

*Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekeminen

- oppilas harjoittelee ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu satunnaisesti ryhmän toimintaan

*Tapakulttuuri, toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu

- oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin

3. Tiedonhallintataidot

*Tietojen hankinta ja käyttö: ohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen

- oppilas tunnistaa ja nimeää yksittäisiä toimintaohjeita ja merkkejä

*Käsitteiden käyttö, tietojen ja taitojen soveltaminen ja luovat ratkaisut tilanteissa sekä kotitalouden palveluiden tunteminen

- oppilas nimeää joitakin kotitalouden käsitteitä, tietoja, taitoja sekä yksittäisiä palveluita

*Ympäristö- ja talousosaaminen toiminnassa ja päätöksenteossa

-oppilas luettelee joitakin ympäristötekoja

- oppilas luettelee joitakin rahankäyttöön ja talouteen liittyviä käsitteitä ja asioita

Vuosikello, milloin mitäkin asioita opiskellaan 7. luokalla

Syksy

Kotitalousluokassa työskentelyn periaatteet ja säännöt, työnjako koulussa/kotona

Turvallisuus, hygienia, vuorovaikutus

Työn suunnittelu, ohjeiden tulkitseminen, elintarvikkeiden tuntemus ja käyttö, mittaaminen,

astiahuolto, työvälineiden tunnistus ja oikea käyttö, raaka-aineiden paloittelu

Pyykinpesu (oppilaat osallistuvat kotitalousluokan päivittäiseen pyykkihuoltoon)

Perus ruoanvalmistusmenetelmien harjoittelu, aloitetaan parityöskentelynä, edetään

itsenäisempään työskentelyyn.

Kevät

Harjoitellaan monipuolisesti ruoanvalmistusta ja leivontaa

Huomioidaan vuoden juhla-aikojen perinteet ja tarjoilu (myös syksyllä)

Terveellisen ruokavalion koostaminen, ravitsemusasiat

Ateriasuunnittelu

Kodin siivous

Tekstiilien hoito

Kuluttaja-asiat

Kestävä kuluttaminen (kulkee rinnalla koko vuoden, huomioidaan työskentelyn yhteydessä)

8.luokka (valinnaisaineena)

Painoalueet:aterioiden suunnittelu, erityisruokavaliot, suomalainen ruokaperinne.

juhlatarjottavat/juhlien järjestäminen kotona.

Kerrataan 7.luokalla opittuja tietoja ja taitoja, Vaatimustaso kasvaa opintojen edetessä.

9. luokka (valinnaisaineena)

Painoalueet: ateriasuunnittelu, kansainvälinen ruokakulttuuri, ammatillisen tason

hygieniaosaamisen perusteet (hygieniapassikurssi) kuluttajaosaaminen/rahankäyttö.

Vaatimustaso kasvaa opintojen edetessä.

LIIKUNTA

“Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta”

Pohdintaa liikunnasta:

- Painopisteiden määrittely on haastavaa luokka-asteittain, koska sisällöt suunnitellaan usein yksilöllisesti ryhmien kanssa. Usein luokka-asteilla tehdään samoja sisältöjä, mutta niitä kehitetään eteenpäin luokka-asteittain ja ryhmittäin
- Arviointi on erittäin haastavaa mikäli oppilas ei osallistu opetukseen ryhmän kanssa
- Tilat ja välineet rajoittavat hyvin paljon suunnittelua ja painopisteiden tarkempaa asettamista (esimerkiksi lajeja)
-
- 7. lk
  - Välineenkäsittely ja pallopelit
    - Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.
  - Tasapaino ja -liikkumistaidot
    - Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa. (tanssikoreografiat, liikesarjat)
  - Havaintomotoriikka (suunnistus)
    - Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan
  - Uinti
    - Oppilas käy altaassa
  - Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen
    - Oppilas osaa kertoa yksittäisen tavan kehittää jotain fyysistä ominaisuutta (voima, nopeus, liikkuvuus, kestävyys)
  - Työskentelyn taidot
    - Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.
    - Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunnelmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.
- 8. lk
  - Välineenkäsittely ja pallopelit
    - Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.

- Tasapaino ja -liikkumistaidot (tanssikoreografiat, liikesarjat)
  - Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.
- Havaintomotoriikka (suunnistus)
  - Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan
- Uinti
  - Oppilas pystyy tekemään uintiliikkeitä
- Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen
  - Oppilas osaa kertoa yksittäisen tavan kehittää jotain fyysistä ominaisuutta (voima, nopeus, liikkuvuus, kestävyys) ja Oppilas osaa kertoa joitain fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointimenetelmiä
- Työskentelyn taidot
  - Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.
  - Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunnelmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.

9. lk

Välineenkäsittely ja pallopelit

- Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa.
- Tasapaino ja -liikkumistaidot
  - Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetetuissa liikuntamuodoissa (tanssikoreografiat, liikesarjat, luistelu, hiihto)
- Havaintomotoriikka (suunnistus)
  - Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan
- Uinti
  - Oppilas ui vähintään 10m
- Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen
  - Oppilas osaa kertoa yksittäisen tavan kehittää jotain fyysistä ominaisuutta (voima, nopeus, liikkuvuus, kestävyys) ja Oppilas osaa kertoa joitain fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointimenetelmiä ja harjoittaa niitä ohjatusti
- Työskentelyn taidot
  - Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.
  - Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunnelmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.

TERVEYSTIETO

Terveyskasvatuksen tavoitteena on oppilaan tietojen, taitojen, itsetuntemuksen, kriittisen ajattelun ja eettisen vastuullisuuden kehittäminen. Painopistealueet jakautuvat seuraavasti eri vuosiluokilla:

7 lk

- Terveyden osa-alueet (Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen)
  - Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen
  - Oppilas osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä
- Mielenterveys ja tunnetaidot
  - Oppilas osaa antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.
  - Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.
  - Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.
- Murrosikä
- Riippuvuudet
  - Oppilas osaa kertoa, miten riippuvuus vaikuttaa terveyteen
- Mediataidot
  - Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveysviestinnän vaikutuskeinon tai luotettavuuteen vaikuttavan tekijän.
  - Oppilas osaa hakea tietoa ohjatusti

8 lk

- Liikunta ja ravitsemus terveyden tukena
  - Oppilas osaa nimetä joitakin liikunnan terveystuoksia
  - Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.
- Seksuaalikasvatus
  - Oppilas osaa nimetä seksuaaliterveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä
- Turvataidot
  - Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.
  - Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä

9 lk

- Mieltä kuormittavat tekijät (stressi, kriisit, syömishäiriöt)
  - Oppilas osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.
- Suomen terveydenhuoltojärjestelmä
  - Oppilas osaa nimetä oman koulun ja kunnan terveystuoksia
- Kansantaudit
  - Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle

OPPILAANOHAUS

7. LUOKKA

- kouluyhteisössä toimiminen ja ryhmäytyminen
- opiskelutaidot ja elämänhallinta
- omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet
- valinnaisaineiden valinta
- TET: työelämään tutustumisen aloittaminen (1 päivä / oppilas)
- oppiaineiden, opiskelun ja arvosanojen merkitys jatko-opintoihin hakeutuessa
- Suomen koulutusjärjestelmä
- tavoitteiden asettaminen ja oppimistulosten arviointi
- tulevaisuuden suunnittelu
- itsearviointi

8. LUOKKA

- valinnaisaineiden valinta
- itsetuntemus ja ammatinvalinta
- Suomen elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen
- työturvallisuus
- työn hakeminen ja työelämätaitojen harjoittaminen: TET-viikko
- 2. asteen koulutusvaihtoehtoihin tutustuminen
- tiedon hakeminen jatko-opintopaikoista
- tavoitteiden asettaminen ja oppimistulosten arviointi
- tulevaisuuden suunnittelu
- itsearviointi

9. LUOKKA

- vastuu omasta opiskelusta ja valinnoista
- tavoitteiden asettaminen ja oppimistulosten arviointi
- oma jatko-opintosuunnitelma
- työnhakuprosessiin liittyvät taidot ja asiakirjat
- ammatinvalinnan tukena: TET-viikko
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen TET-jaksoilla
- itsearviointi ja palautteen käsittely
- tiedon hakeminen jatko-opintopaikoista
- eri koulutusvaihtoehdot toisella asteella
- korkeakouluopinnot
- yhteishaku ja valintaperusteet

KÄSITYÖ

7-8 lk

Työskentely ja tuottaminen

- Oppilas osaa suunnitella omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. - Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjattuna.

Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen

- Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen tavoitteen.
- Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjatusti.

Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukainen käyttäminen

- Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen.
- Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.

Visuaalinen, materiaallinen ja esitysteknologinen ilmaisu

- Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. - Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joitain havaintojaan ja ajatuksiaan.

Turvallinen työskentely

- Oppilas noudattaa käsityöprosessissa annettuja työturvallisuusohjeita konkreettisesti ohjattuna.

Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely

- Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tieto- ja viestintäteknologiaa omassa tai yhteisessä käsityöprosessissa.

Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa

- Oppilas osallistuu opettajan ohjaamana käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.

Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävä elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa

- Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti opettajan ohjaamana.

KUVATAIDE

Kuvataiteen keskeisiä sisältöalueita ovat oppilaan omat ja ympäristön kuvakulttuurit sekä taiteen maailmat. Opetuksen tavoitteita ovat visuaalinen havaitseminen ja ajattelu, kuvallinen tuottaminen, visuaalisen kulttuurin tulkinta sekä esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen.

Kuvataiteessa 7. ja 8. luokkien ydinsisällöt ovat seuraavat:

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu:

Oppilas oppii tekemään havaintoja koskien ympäristöä, taidetta sekä visuaalista kulttuuria ilmaisemaan havaintojaan sanallisesti ja kuvallisesti.

Kuvallinen tuottaminen:

Oppilas kokeilee jotain materiaalia tai tekniikka sekä tunnistaa ja käyttää kuvallisen viestinnän keinoja. Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssään.

Visuaalisen kulttuurin tulkinta:

Oppilas kokeilee ohjatusti kuvan tulkitsemista sekä jotain kulttuurista kuvailmaisun tapaa. Oppilas oppii nimeämään jokin visuaalisen kulttuurin merkityksen.

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen:

Oppilas oppii nimeämään jokin visuaalisessa kulttuurissa ilmenevän arvon sekä huomioimaan kuvallisessa ilmaisussaan jokin kestävä kehityksen tai kulttuurisen moninaisuuden teeman.

Laihian kunnassa pakollinen kuvataiteen opiskelu sijoittuu 7.- ja 8.- luokkaan. 9. luokalla kuvataide on tarjolla vain valinnaisena aineena.